

INFORMAČNÍ SYSTÉM O ÚSES – PROJEKT VaV

Mgr. Andrea Petrová, Ph.D.

*AOPK ČR, oddělení aplikací GIS a IS ÚSES, Lidická 25/27, 657 20 Brno
andrea_petrova@nature.cz*

Abstrakt

Projekt výzkumu a vývoje **640/5/02** zadalo Ministerstvo životního prostředí jako reakci na absenci jednotného přístupu ve vymezení i ve způsobu vyjádření územních systémů ekologické stability a neprovázanost jednotlivých dokumentací, ať již prostorově nebo hierarchicky. Dalším důvodem byla reforma veřejné správy, kdy existovalo reálné nebezpečí, že v určitém “přechodném” období bude docházet k zásadním formálním a obsahovým pochybením při tvorbě a využití dokumentací ÚSES, popř. jejich interpretaci při jednotlivých správních úkonech.

Projekt je koncipován jako tříletý (období 2002–2004).

V roce 2002 byly řešeny zejména okruhy zabývající se stavem dat o ÚSES, metodickým zajištěním a prováděním shromažďování vybraných údajů o ÚSES, analýzou využívání a potřeb údajů ÚSES a jejich současnými toky mezi uživateli, návrhem členění údajů o ÚSES na objekty, návrhem struktury informačního systému a zásad jeho fungování.

Dále byly specifikovány a definovány základní požadavky na informační systém, jeho strukturu a zásady fungování. Současně bylo navrženo základní terminologické členění nezbytné pro popis vlastního informačního systému.

V roce 2003 byla práce zaměřena především na analýzy současného stavu vlastních dokumentací, jejich využívání a prostorové rozmístění v České republice. Byl vytvořen metadatový informační systém, který obsahuje základní údaje o všech shromážděných dokumentacích ÚSES z celé České republiky. Stěžejním okruhem práce bylo specifikování východisek a základních principů návrhu informačního systému o ÚSES a jeho struktury.

Rok 2004 je věnován ověřování fungování IS o ÚSES na modelovém území, pro které byly začátkem letošního roku shromážděny všechny dostupné dokumentace ÚSES. Datové modely a datové sady byly zpracovány do podoby srozumitelné, které povedou k další diskusi a dopracování do tvaru využitelného v praxi pro orgány ochrany přírody.

Cíle projektu

Návrh vytvoření informačního systému Správy datového centra ÚSES je jedním ze základních cílů projektu VaV. Na základě analytických prací uskutečněných v průběhu prvního roku projektu byly stanoveny základní principy struktury zamýšleného informačního systému vycházející ze zkušeností a potřeb uživatelů dat ÚSES. Než tyto navržené principy shrneme, je velmi důležité uvést, jaké požadavky na údaje ÚSES v současnosti máme a jaké vlastnosti informačního systému ÚSES budeme tedy požadovat. Tyto vlastnosti lze shrnout v následujících okruzích (bodech):

- snadná a rychlá dostupnost údajů o ÚSES
- možnost průběžné aktualizace údajů o ÚSES
- podpora věcné a formální správnosti údajů o ÚSES
- standardizace věcného i formálního způsobu vymezení ÚSES

- omezení v důsledku ztrát vyhotovených dokumentací ÚSES
- vyloučení různých vymezení ÚSES v jednom území

Shromáždění základních (vybraných) dat dokumentací ÚSES

Jedním z hlavních úkolů první etapy prací na projektu VaV bylo provedení sběru základních dat nezbytných pro budoucí naplňování informačního systému ÚSES. Základní principy tohoto sběru byly stanoveny na základě zkušeností členů zpracovatelského týmu projektu VaV při vlastní tvorbě dokumentací ÚSES, při shromažďování údajů o ÚSES pro nejrůznější projekční a hodnotící práce a při přípravě těchto údajů jako limitů využití území v okresech Brno-venkov, Hodonín, Vyškov a Břeclav.

Po metodické stránce byl proces sběru zajištěn vytvořením „Návodu pro shromažďování vybraných údajů dokumentací ÚSES“ a následným školením pracovníků určených ke shromažďování údajů. Obsahem návodu, který vytvořil ve spolupráci tým specialistů z firmy AGERIS s.r.o. a z AOPK ČR, jsou především přehled typů shromažďovaných dokumentací ÚSES, informace tom, kde mohou být tyto dokumentace uloženy, a vlastní postup činností při shromažďování dat. Mezi typy shromážděných dokumentací převažují v drtivé většině generely, plány a projekty (pojmy viz vyhláška č. 395/92 Sb. k zákonu č. 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny) zadané dle metodik schválených MŽP v první polovině devadesátých let minulého století a původně uložené na referátech životního prostředí a regionálního rozvoje okresních úřadů, neboť v důsledku rušení okresních úřadů hrozila ztráta řady těchto dokumentací a v nich obsažených dat.

Organizačním zajištěním shromažďování údajů bylo pověřeno brněnské pracoviště AOPK ČR. Vlastní shromažďování, které probíhalo po celý rok 2002 prováděli proškolení pracovníci regionálních pracovišť AOPK ČR.

Již v průběhu shromažďování vybraných dat dokumentací ÚSES byly na základě vyplněných evidenčních listů zahájeny práce na tvorbě metadatového informačního systému, s rozlišením materiálů v analogové a v digitální podobě.

Naplňování metadatového informačního systému o ÚSES

Pracovníci odboru informatiky AOPK ČR v Brně přistoupili po dokončení procesu shromažďování k revizi dat obsažených v evidenčních listech. Postupně došlo k naplňování základního metadatového informačního systému o shromážděných materiálech ÚSES. Obsah metadatového informačního systému vychází z vyplněných evidenčních listů dokumentací ÚSES, přičemž se údaje vztahují k jednotlivým katastrálním územím.

Základní principy IS ÚSES (viz příspěvek J. Glose a J. Kociána)

Výběr modelového území pro ověření funkčnosti informačního systému

Na základě různých kritérií (zahrnutí částí území více okresů, počet katastrů, ve kterých existuje více jak jedna dokumentace ÚSES, pestrost mapových měřítek zpracovávaných dokumentací, pestrost způsobů zpracování - dig./analog. data, pestrost existujících stupňů dokumentace (generely, územní plány VÚC, územní plány obcí a sídelních útvarů, komplexní pozemkové úpravy), přítomnost vojenského prostoru, pestrost současného využití krajiny – landuse, atd.) bylo vybráno území na rozhraní 3 krajů (Pardubický, Olomoucký a Jihomoravský), 4 okresů (Blansko, Prostějov, Svitavy a Vyškov). Území tvoří celkem 46 katastrů (cca 46 000 ha). V první polovině roku 2004 proběhlo intenzivní shromažďování doplňujících dokumentací a informací k modelovému území.

Ověřování funkčnosti datového modelu na konkrétních datech z modelového území

Ve spolupráci s partnerskou organizací AGERIS s.r.o. došlo k úpravě datového modelu IS ÚSES, který reaguje na potřeby tvorby relevantních geografických dat ze zdrojových dokumentací ÚSES.

Dle zkušeností zpracovatelů s naplňováním dat z modelového území jsou jednotlivé dokumentace ÚSES z hlediska formálního i věcného velmi různorodé, často i s poměrně odlišnými legendami a taktéž způsobem zpracování. Tato různorodost veškeré rozhodovací procesy komplikuje a prodlužuje. (viz příspěvek P. Matušky)

Závěr

Projekt je v současné době ve své závěrečné fázi. Velký kus práce týmu lidí je třeba završit fungující strukturou informačního systému ÚSES, která bude prezentována na internetu na vybraném modelovém území.

K zajištění správného naplňování a používání informačního systému o ÚSES pro celé území ČR je nutné vytvoření Datového centra ÚSES. Jeho vznik a fungování je podmíněno vyřešením legislativních, personálních a finančních problémů, bez kterých by realizace a zajištění funkčnosti informačního systému nebyla možná.

Důležitým krokem je také vytvoření systému toků informací a dat mezi Datovým centrem ÚSES a uživateli, projektanty a vlastníky dat o ÚSES.